

Posudek diplomové práce Bc. Žanety Batkové „Pukl, hyjta ha muzika“ aneb osobní vzpomínky členů chodských folklorních souborů nejen na národopisný festival Chodské slavnosti

Situace folklorismu v období před rokem 1989 je mimořádně atraktivním a přitom v českém prostředí dosud jen zcela nedostatečně zpracovaným tématem. Ne náhodou se v současnosti ocitlo v centru některých výzkumných projektů spojených především s Etnologickým ústavem AV ČR. Zároveň se však s ním vyrovnávají i aktivisté folkloristického hnutí v regionech, zvláště pak v těch lokalitách, v nichž národopis hrál z různých důvodů významnou roli. V samotných Čechách k těmto exponovaným oblastem určitě patřilo Chodsko se svojí tradicí oživanou v 19. a v první polovině 20. století především spisovatelem Aloisem Jiráskem, ale také dalšími autory, k nimž patřil např. Jindřich Šimon Baar. Autorka také připomíná význam sběratelů chodských písní národopisce a skladatele Jindřicha Jindřicha a také Ludvíka Kubu. K L. Kubovi by se snad ještě slušelo dodat, že v současnosti je reflektován především jako malíř.

Význam chodských tradic stoupal s ohrožením Československa nacistickým Německem – právě Chodové totiž představovali českou enklávu v poněmčeném území. Autorka správně připomíná význam slavné poutě na Vavřínečku v roce 1939, která se stala symbolem nesouhlasu s mnichovským diktátem a odtržení části českým obyvatelstvem osídleného Chodska.

Tradice nebyla ale přerušena ani po roce 1948, byť se jí nové politické elity snažily naplnit novým obsahem a především odbourat její náboženské prvky. Právě vztah komunistické strany a ideologie k folklorismu (ve smyslu „lidových tradic“) představuje mimořádně kontroverzní a potenciálně i výbušné téma. Právě velká oficiální podpora různých folklorních aktivit a jejich využívání k propagandistickým účelům odradily v nedávné minulosti od pěstování folklorních aktivit mnoho mladých lidí a jisté stigma vnímají folkloristé dodnes. Jejich texty se proto zaměřují především na obhajobu vlastních pozic a zdůraznění prvků represe i vůči této oblasti. Jedná se především o akcentování již výše zmíněného odklonu od náboženských motivů, které přitom tkvěly v lidových tradicích mimořádně hluboce. Připomínají rovněž případy folkloristických osobností postižených v určité době z nějakého důvodu represí ať už v podobě znemožnění veřejného vystupování nebo dokonce věznění. Poměrně silně se v některých případech projevuje také distance ke komercializaci folkloru hlavně v tzv. lidovkách, tedy propojování lidové tvorby s mainstreamem populární hudby (srv. např. aktivity uskupení Moravanka). Z obranných pozic přistupuje ke svému tématu i autorka předkládané diplomové práce, která se identifikuje jako konzervativní Chodka (v následném textu však naopak konstatuje, že uvažuje moderněji než Chodové starší generace). I když se snaží přistupovat k tématu s jistou mírou objektivity, její snaha obhájit folklorismus před obviněním z přílišného sepětí s oficiální mocí je jasně patrná. V práci bych však přivítal důkladnější a teoreticky lépe podložené načrtnutí vztahu předlistopadových politických elit (i na lokální úrovni) a komunistické ideologie k folklorismu. Naopak některé její vývody o specifickém charakteru Chodů považuji za poněkud spekulativní, byť lákavé a v daném prostředí silně tradované.

Ž. Batková se soustředila zejména na činnost významných členů chodských folklorních souborů a na rozhovory s nimi na základě orální historie. Věnuje se nejenom v názvu zmíněným Chodským slavnostem, jako největší místní folklorní přehlídce pořádané od roku 1955, ale i dalším problémovým okruhům, z nichž některé vymezila až na základě samotných rozhovorů. Zabývá se např. problematikou kvalifikačních přehrávek, osobním vztahem narátorů ke KSČ nebo z období po roce 1989 názorům na činnost kontroverzního Folklorního sdružení ČR (FOS) a také vztahu k „patriotismu“. Poměrně velký prostor je věnován také otázce cestování souborů do zahraničí a s tím spojeným tématem emigrace či exilu. Za pozitivní považuji skutečnost, že se nad jednotlivými výpověďmi autorka snaží samostatně přemýšlet a zařadit myšlenky do širšího kontextu. Někde však její úvahy působí poněkud křečovitě až diletantsky. Jako příklad uvedme s. 108-109, kde spekuluje nad výrokem

jednoho z narátorů, že číšník není „normální povolání“, přestože narátor jednoznačně dává najevo, že normalnost nebo abnormálnost spojuje především se standardností pracovní doby.

Ve snaze o důkladný rozbor jednotlivých rozhovorů také podle mého názoru autorka někdy poněkud podcenila vysvětlení některých skutečností. Důkladněji mohla být analyzována struktura Chodských slavností, otázka jejich pořadatele i jejich dopadu v místním i celostátním ohledu. Postrádal jsem i soustavnější přehled o reflexi chodské problematiky v dobových médiích.

Některým tvrzením jsem dobře neporozuměl – např. skutečně k přerušení činnosti Chodské družiny a odvedení (spíše by se asi hodilo „odvlečení“) jejího zakladatele Rudolfa Svačiny do koncentračního tábora došlo až v roce 1945 (s. 15)? Opravdu se autorka domnívá, že přetvařovat se nyní musí jen bývalí členové KSČ (srv. s. 115)?

Stylistická i pravopisná úroveň textu je vcelku slušná, nicméně občas se vyskytnou pravopisné hrubky – např. na s. 51 přebyl místo přebil, na s. 84 „z nich bábi servou“ místo „z nich báby servou“. Rušivé je nesprávné nahrazování slova později slovem déle.

Celkově lze ocenit snahu o pečlivou interpretaci rozhovorů, větší pozornost měla být věnována podle mého názoru doplňujícím pramenům především archivní povahy a více mohla být reflektována sekundární literatura k celkovému kontextu. V závislosti na průběhu obhajoby doporučuji hodnocení velmi dobře.

Doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D.